

Atsiliepinimas apie vadovėlį „Czas na Geografię“ ir jame esamą informaciją apie Lietuvą

Barbara Lenartowicz, Marcin Wojcik - Czas na Geografię, 199 p, Warszawa, 2015. Vadovėlis skirtas vidurinei mokyklai, parengtas pagal naują pagrindinę mokymo programą.

Pirmas skyrius – świat w czasie przemian (Pasaulis permainų laikotarpyje) – 30 psl., 4 poskyriai. Šiame skyriuje aptariama pasaulio socialinio - ekonominio vystymosi diferenciacija, pasaulio valstybių klasifikacija pagal įvairius ekonominius rodiklius, išskiriami ekonomiškai stiprūs ir silpni pasaulio regionai, išryškinamos pasaulio socialinių – ekonominių disproporcijų priežastys, nagrinėjami globalizacijos procesai, mastai ir jos lokalsios pasekmės, tarptautinis bendradarbiavimas, jo priežastys, rūšys, tarptautinės organizacijos bei tarptautinės pagalbos formos, pasaulio politinio žemėlapių pokyčiai bei pagrindinės šių pokyčių priežastys.

Antras skyrius – Współczesne problemy demograficzne i społeczne (Šiuolaikinės demografinės ir socialinės problemos) - 48 psl., 8 poskyriai. Antrame skyriuje nagrinėjama pasaulio gyventojų skaičiaus kaita (natūralus gyventojų prieaugis, demografinio vystymosi bei epidemiologinio perėjimo modeliai), analizuojamas pasaulio gyventojų pasiskirstymas, didelio ir mažo tankumo teritorijos bei tokio tankumo priežastys ir kliūtys. Nagrinėjami darbo rinkos pokyčiai, naujos darbo formos, nedarbo priežastys, migracijos, jų priežastys, saldo, šiuolaikinė lenkų emigracija. Apibūdinama visuomenių vystymosi kultūra, pasaulio kultūros sritys ir jų dydžiai, kultūros įtaka pasaulio ūkiui, daugiakultūrinės visuomenės, nagrinėjamos didelių metropolijų vystymosi problemos, didelių miestų paplitimas ir gyventojų skaičiaus augimas dideliuose pasaulio miestuose, apibūdinami kaimo vietovių pokyčiai, aptariamos naujos ūkininkavimo funkcijos išsivysčiusiuose pasaulio kraštuose ir kaimo turimo plėtros galimybės.

Trečias skyrius – Gospodarka rolna i problemy wyżywienia ludności na świecie (Žemės ūkis ir pasaulio gyventojų maitinimo problemos) – 36 psl., 6 poskyriai. Trečiame skyriuje nagrinėjamos pasaulio žemės ūkio vystymosi kryptys, įvertinamos gamtinės ir negamtinės pasaulio žemės ūkio vystymosi priežastys, apibūdinami pasaulio žemės ūkio tipai, paaiškinamos pasaulio žemės ūkio disproporcijos. Apibūdinamos svarbiausios pasaulio žemės ūkio kultūros ir jų paplitimas, svarbiausios naminių gyvulių veislės, paplitimas ir auginimo sąlygos. Nagrinėjamas pasaulio gyventojų maitinimosi ir aprūpinimo vandeniu problemos, išryškinamos jų priežastys. Aptariamas pasaulio miškų ūkis, pasaulio miškų paplitimas, miškų funkcijos, kalbama apie pasaulio vandenyno išteklius ir jų naudojimą.

Ketvirtas skyrius – Przemiany w przemyśle i usługach (Pramonės ir paslaugų pokyčiai) – 46 psl., 7 poskyriai. Ketvirtame skyriuje nagrinėjami atsinaujinantys ir neatsinaujinantys energijos ištekliai, įvairių energijos šaltinių naudojimo struktūros pokyčiai, energetinių žaliavų paplitimas, elektrinių tipai ir pasaulio elektros energijos gamybos pokyčiai. Analizuojami pramonės paplitimo veiksniai, pramonės struktūra ir funkcijos, pramonės restruktūrizacija, transporto vystymosi kryptys. Kalbama apie informacinę visuomenę, informacines technologijas ir jų naudojimo regioninius skirtumus, skaitmeninių technologijų naudojimą ūkyje ir buityje, apie virtualios realybės subtilybes. Nagrinėjamos pasaulio turizmo vystymosi tendencijos, tam įtakos turintys veiksniai, turizmo rūšys, pasaulio turizmo regionai, aptariamas lenkų išvykstamasis turizmas.

Penktas skyrius – Relacje człowiek – środowisko geograficzne (Žmonių santykiai – geografinė aplinka) – 22 psl., 3 poskyriai. Paskutiniame penktame skyriuje nagrinėjama natūralių išteklių svarba ir naudojimo ūkyje galimybės, aptariami ekologinės pusiausvyros sutrikimai, grėsmės geografinei aplinkai (šiltnamio efektas, ozono sluoksnio pokyčiai, rūgštūs lietūs, vandens tarša), regioninės geografinės aplinkos užterštumo grėsmės.

Metodologinis lygis. Vadovėlio tekstą papildo iliustracijos: skirtingo mastelio žemėlapiai, kartoschemos, schemas, diagramos, nuotraukos, lentelės. Iliustracijos užima apie vieną trečdalį vadovėlio apimties. Jos gerai papildo tekstą, o vadovėlį daro patrauklesnį, geriau suprantamą. Kiekvieno poskyrio pabaigoje pateikiama įdomi atvejo analizė, kurioje išdėstomas konkretus poskyrio temą atspindintis regioninis pavyzdys. Pvz., 2 skyriaus 5 poskyrio atvejo analizėje yra aptariami moterų ir vyrų vaidmens skirtumai islamo kultūroje, 4 skyriaus 6 poskyryje kalbant apie transporto vystymąsi pateikiami ilgų Europos tunelių pavyzdžiai (Šv. Gotarda, Lerdals). Verta paminėti ir dar vieną teigiamą aspektą – kiekvienas poskyris prasideda paryškintais ir apibendrintais esminiais teksto teiginiais.

Recenzento nuomone vadovėlio gale galima pateikti svarbiausių statistinių duomenų lenteles. Jos papildytų tekstą, moksleiviams tai sudarytų galimybes išsamiau palyginti pasaulio šalių demografinius, ekonominius ar socialinius rodiklius, ugdyti gebėjimus analizuoti ir interpretuoti statistinę medžiagą. Taip pat vadovėlio gale galima pateikti ir svarbiausių terminų žodyną. Po kiekvieno skyriaus pageidautina pateikti skyrių apibendrinančius teiginius bei savikontrolės klausimus ir užduotis. Klausimų ir užduočių gali būti ir po kiekvieno poskyrio teorinės medžiagos.

Informacija apie Lietuvą. Kadangi vadovėlis yra skirtas nagrinėti viso pasaulio demografijai, ūkio vystymuisi ir globalinėms problemoms, informacijos apie Lietuvą beveik nėra. 34 psl. Lietuva pavaizduota Europos žemėlapyje, vaizduojančiame politinio žemėlapio pokyčius. 84 psl. Lietuva pavaizduota Europos sąjungos intensyvaus žemės ūkio regionų žemėlapyje.

Išvados:

1. Recenzuotas vadovėlis gero teorinio ir dalykinio lygio, gerai, gausiai ir įdomiai iliustruotas įvairaus mastelio žemėlapiais, diagramomis, kartoschemomis, schemomis, nuotraukomis. Vadovėlyje pateikiami įdomūs ir aktualūs pavyzdžiai, yra temos apibendrinantys teiginiai, teorinės ir praktinės užduotys, papildoma statistinė informacija.
2. Recenzuojamame vadovėlyje informacijos apie Lietuvą beveik nėra. Lietuva minima tik 2 žemėlapiuose (34 ir 84 p.).
3. Visi lietuviški pavadinimai rašomi lenkiška transkripcija.